

Святкова кореспонденція

Новий рік – одне з найбільш таємничих, урочистих і родинних свят, яке об'єднує здійснення мрій кожному, хто вірить у дива. Очікують дива не тільки діти, але й дорослі, навіть якщо вони зовні серйозні й не подають виду.

Неможливо визначити, хто почав зустрічати Новий рік першим, оскільки святкується він всіма народами нашої планети з давніх часів. Але до кожного він приходить «у свій час» відповідно до традицій, звичаїв, легенд цього народу, пов'язаних із місцем проживання, історичною долею та ін. Але все ж таки пальму першості у святкуванні Нового року деякі учені віддають китайцям, які започаткували традицію привітання святковими листівками. Первинні листівки містили лише ім'я того, хто їх вручав. На них не було ні привітань, ні побажань. До речі, самій святковій листівці вже понад тисячу років.

Вважається, що звичай обмінюватися листівками до Різдва Христового та Нового року виник і закріпився в Англії. Першу різдвяну картку намалював художник Добсон у 1794 р. На ній був зображений зимовий пейзаж та сценка біля ялинки. А згодом розпочалась історія листівки як явища серійного виробництва.

Офіційно листівку визнали у 1874 році на Всесвітньому поштовому конгресі в Берні. Тоді ж було встановлено міжнародний стандарт її розміру – 90 x 140 мм. У 1925 р. з'явився новий стандарт – 105 x 148 мм. Зараз, коли листівка знову втратила чітку прив'язку до пошти, вона існує у різних форматах.

На території Російської імперії привітальні листівки з'явилися наприкінці XIX ст. Перші неілюстровані відкриті листи пересилались, починаючи з 1872 р. Права на їх створення належали виключно поштовому відомству, але з 1894 р. дозвіл на це отримали приватні видавці, що сприяло розвитку теми. Перша листівка була надрукована у 1894 р. благодійною організацією «Община святої Євгенії», а вже до Різдва 1898 р. вона ж підготувала серію листівок з малюнками відомих петербурзьких художників.

На листівках до Різдва та Нового року зображались різноманітні сюжети: солдати Першої світової, Санта Клауси з

подарунками, жанрові сценки та святкові натюрморти. Іноді лише напис «Съ Рождествомъ Христовымъ» визначав специфіку листівки, на якій закохани каталася на ковзанах, гуляли містом чи просто щасливо посміхалися. Також популярними були монтажні з видами того чи іншого засніженого міста та написом. Якщо на дореволюційній листівці був розміщений міський вид, то зазвичай був і напис: «Привіт з (назва міста)...» або «Поклон з (назва міста)...».

В Україні перші листівки були випущені типографією відомого київського підприємця Стефана Кульженка.

Після революції в Росії масовий випуск листівок було фактично припинено (з ідеологічних причин) аж до зими 1941 р., коли у розпал війни потрібно було підтримати військових і мирне населення привітаннями на кшталт «Новогодний привіт с фронта!». Тим часом новорічні та Різдвяні листівки друкувалися підпільно з 1942 по 1952 роки Українською Повстанською Армією і мали виразно патріотичний характер.

На повоєнних листівках панував сімейний затишок. У 1960-тих відбувається розквіт радянської святкової поліграфії. На новорічних листівках стали зображати засніжені башти Кремля та щасливих радянських дітей, спортсменів, моряків

та космонавтів – сюжетика залежала від актуальності подій та курсу офіційної пропаганди. Дід Мороз, як істота казкова та неідеологічна, повернувся на листівки разом зі Снігуркою та сніговиками лише у 1970-х роках.

Сьогодні традиція дарувати один одному святкові листівки не здає позицій. Звичайно, зараз художні засоби не обмежені ані ідеологією, ані матеріалами, ані прив'язкою до поштових послуг. Яскрава картинка з привітанням продовжує продукувати святковий настрій – нехай її все рідше витягають із поштової скриньки...

Якою б не була подальша доля листівки, поки що головне її завдання – дарувати відчуття свята, милувати око та засвідчувати прояв уваги – чи то стандартно-ритуальний, а чи щирий, від усього серця. Залежно від цього листівки або викидають відразу після свят, або зберігають усе життя. І нехай останніх у нас буде більше.

Вступаючи до нового року, кожному з нас варто озирнутися назад, оцінити, як ми поводитися минулого року, що доброго та приємного встигли зробити, які спогади беремо із собою і що плануємо виконати у наступному році.

**Валерій
БЕЛАШОВ**

**Науковий
співробітник
ІЗ «Глухів»**

Рекреаційні ресурси туристичного маршруту «ГЛУХІВ - ГЛИНСЬКА ПУСТИНЬ»

В останні роки надзвичайну увагу великої кількості людей, у тому числі туристів, привертають святині православ'я. Одне з найпочесніших місць серед них по праву посідає широко відома з середини XVI ст. (зараз ставропигійна) Різдва Пресвятої Богородиці Глинська пустинь.

Вивчаючи історію і досягнення ченців Глинської пустині у православному світі, не можна не розглядати її і як об'єкт туристичного показу. Монастир має великий пізнавальний інтерес з точки зору християнської історико-культурної і духовно-просвітницької цінності в розвитку українського і міжнародного туризму. З цією метою Національний заповідник «Глухів» розробив і зrealizував туристичний маршрут «Глухів – Глинська пустинь», оновлення і розширення якого автор статті бачить через використання рекреаційних можливостей.

Словорекреація (польськ. *rekreacja*, лат. *rescati*) означає відпочинок, відновлення. У сучасному розумінні – це відновлення сил людини, витрачених у процесі праці. У багатьох країнах рекреаційна галузь є великою галуззю економіки, яка приносить значні прибутки.

Термін «рекреаційні ресурси» (РР) широко розглянутий в ряді публікацій і

Гідрологічна пам'ятка «Сім джерел»

пояснюється як сукупність природних, природно-техногенних і соціально-економічних геосистем та їх елементів, що використовуються для організації і розвитку рекреаційної діяльності. Рекреаційні ресурси мають складну ієрархію, характеризуються кількісними і якісними показниками, що прив'язані у часі і просторі.

В цій ієрархії велику роль відіграють природні ресурси. У туристичній літературі вони розглядаються як такі, що забезпечують виконання оздоровчих та спортивних функцій організму. Оцінку природних ресурсів проводять в розрізі адміністративно-територіальних районів.

За останні роки в межах Глухівського району Сумської області виявлені і документально оформлені об'єкти природи, які мають пізнавальні, естетичні та оздоровчі властивості. Серед них на шляху від Глухова до Глинської пустині трапляються гідрологічні і ботанічні пам'ятки природи. Місцями їх знаходження є села Заруцьке, Сваркове, Соснівка, Шалигине. Названі села і природоохоронні об'єкти органічно вписуються у лінію туристичного маршруту «Глинська пустинь», так як знаходяться на невеликій відстані від нього і з'єднані з ним дорогами з асфальтовим покриттям.

У селі Заруцьке (Білокопитівська сільська рада) функціонує державна гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення «Заруцькі джерела». Вона знаходиться на території Заруцького вапняного заводу і має площу 0,8 га. Село

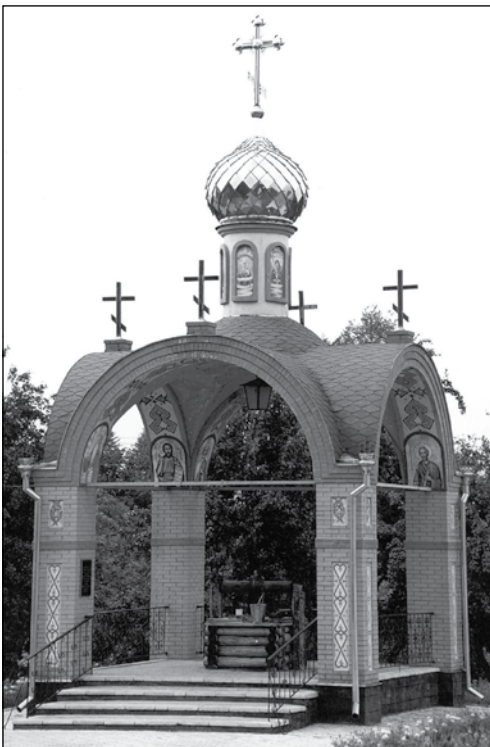
розташоване в заплаві річки Клевені. Декілька водяних джерел, фонтануючих з крейдиної гори, спливають в річку. Джерельна вода має цінні смакові якості.

Між селами Сваркове і Заруцьке розташована гідрологічна пам'ятка місцевого значення «Джерела Ключи» площею 0,8 га, яка знаходиться у підпорядкуванні Сварківської сільської ради з січня 1991 р. Це кілька фонтануючих джерел з гарними смаковими якостями, котрі живлять річку Клевень. «Джерела Ключи» являють собою приямки в ґрунті шириною 1-2 м, глибиною 0,2-0,3 м з руслами у бік річки. Потужність найбільшого джерела 5 л/х, температура 8°.

Село Соснівка (Соснівська сільська рада) широко відоме ботанічною пам'яткою природи місцевого значення «Сосни». Унікальні сосни віком 200 років, висотою 25-32 м, діаметром стовбурів 50-70 см, розташовані на площі 0,5 га, мають значну природно-історичну, науково-пізнавальну, оздоровчу, естетичну цінність.

У селищі Шалигине (Шалигінська селищна рада) зберігається в природному стані гідрологічна пам'ятка «Сім джерел». Вона являє собою унікальне утворення самовитічних джерел води на площі 0,5 га. Природно-історична цінність пам'ятки «Сім джерел» полягає в цюльній якості води, котра крім смакових має і лікувальні властивості.

Використання названих рекреаційних ресурсів безумовно збагатить і доповнить туристичний маршрут «Глинська пустинь», розширить його пізнавальні можливості, виконуватиме оздоровчі та відновлювальні функції фізичних і духовних сил українських і міжнародних туристів.

Каплиця над освяченим колодязем
Глинської пустині (2002)

**Игорь
СБИТНЫЙ**
Краевед
г. Глухов

Немного истории о пожарном деле в городе ГЛУХОВЕ

На рубеже XIX-XX ст. в истории развития малых городов чётко обозначился переход к централизованному водоснабжению. В начале XX ст. его ещё не было в нашем городе, о чём узнаём из плана г. Глухова Черниговской губернии 1910 г., на котором обозначены расположения пожарных чанов с водой на улицах города. Два из них были установлены на улице Спасской: один – рядом с «Теремком», другой – возле здания, в котором сейчас находится ветбаклаборатория. Стояли чаны и на развилке улиц Суворова и Красноармейской (на Солдатской слободе), Вознесенской улицы и переулка Цыганка (пер. Охременского), на Ярмарковище, Усовке (в конце ул. Покровской на перекрёстке с ул. Тельмана (Климовской). Последний существовал и в послевоенное время до прокладки водопровода. Чаны стояли вблизи колодцев.

Сложно сказать, где в начале 1930-х годов находилось пожарное депо, но мы, мальчишки, хорошо знали, где была пожарная каланча (так тогда называлась водонапорная башня). На ней круглосуточно велось дежурство и в случае пожара сообщалось об этом в депо. Но пожарная каланча интересовала нас по другой причине: зимой при температуре воздуха -21° пожарники вывешивали белый флаг,

Пожарная «техника» в 1930-х годах

означающий, что занятия в школе отменяются. Мы мчались с коньками, лыжами, санками на горки. Зимы тогда стояли суровые, поэтому такие «каникулы» были у нас постоянно.

В 20-х годах XX ст. пожарное депо располагалось в здании по пер. Советскому (сейчас Соборный майдан, камеры хранения продуктового рынка). До 1929 г. здесь же находилась пожарная каланча, которую после постройки водонапорной башни разобрали.

Пожарная «техника» приблизительно до 1936 г. базировалась на гужевом транспорте. В депо круглосуточно дежурили в упряжи 6 пар лошадей. Стоило только подстегнуть постромки и ударить в колокол, они были готовы галопом мчаться по городским улицам. Запасные лошади стояли в конюшнях, устроенных на краю вала во дворе депо. Двуконная подвода была укомплектована лестницей, бочкой с водой или насосом-качалкой ручного действия, бронзовым колоколом диаметром около 20 см. Он был начищен до блеска, как и каски пожарников. Кроме пожарного расчёта спереди на подводе сидело ещё два человека: один правил лошадьми, а другой беспрерывно ударял в колокол.

В школе нас учили правильно вести себя на улице, услышав звук пожарного колокола. Нужно было немедленно уйти с проезжей части и постараться спрятаться в подворотне. Лошади неслись на полном скаку так, что с них клочьями летела пена. Мне запомнилась одна пара лошадей, отличавшаяся от других и красотой, и скоростью. «Братишка» и «Зайчик» имели рыжий окрас, белые лысины и

белые чулочки.

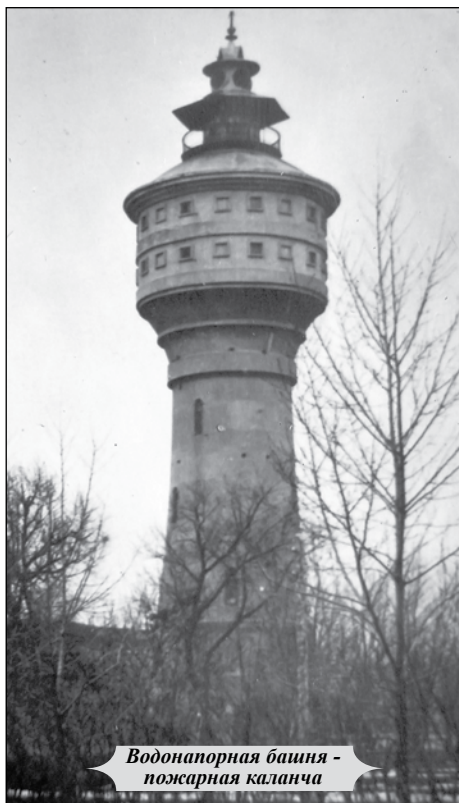
Лут рядом с улицей Низовой (сейчас Валовой) ещё с давних времён назывался Пожарным. Сейчас его территория заросла камышом, а раньше здесь летом косили траву и сушили сено для лошадей пожарного депо.

Профессия пожарника в городе была очень почитаемой. День пожарника отмечался в декабре. На торжество обязательно приглашали ветеранов, ушедших на пенсию. Таких людей знали в лицо и относились к ним с большим уважением. Хорошо помню, как взрослые, указывая на одного хромого человека, говорили, что он, будучи пожарником, пострадал при тушении пожара деревянной церкви на Веригинском кладбище. Позже я узнал и его фамилию. Им оказался Ф.Г. Кубан – один из трёх братьев, посвятивших себя этой профессии, как и двое Горловых и двое Трепач, двое Москаленко, Шакоотько и др.

Особенно памятным для меня был большой пожар в Кузнечном переулке. Летом вследствие сильного ветра огонь от одной из кузниц перекинулся на несколько жилых домов. В пожаре погиб скот.

Первые пожарные машины на шасси марки ГАЗ-АА появились где-то в 1936 г., а после войны были выпущены марки ЗИС-5, ЗИС-150, ЗИЛ-157 и др. На первых машинах ещё оставались колокола, на смену которым со временем пришли мигалки и сирены.

В начале 60-х водонапорная башня перестала выполнять функцию пожарной каланчи. На ней был установлен телевизионный ретранслятор, который принимал сигнал из Конотопа и транслировал его по городу. Через два десятилетия пожарное депо переехало в новое помещение по ул. 40 лет Победы.

Водонапорная башня -
пожарная каланча

Юрій
КОВАЛЕНКОЗавідувач
науково-дослідного
відділу НЗ «Глухів»

Історія Глухівського полку

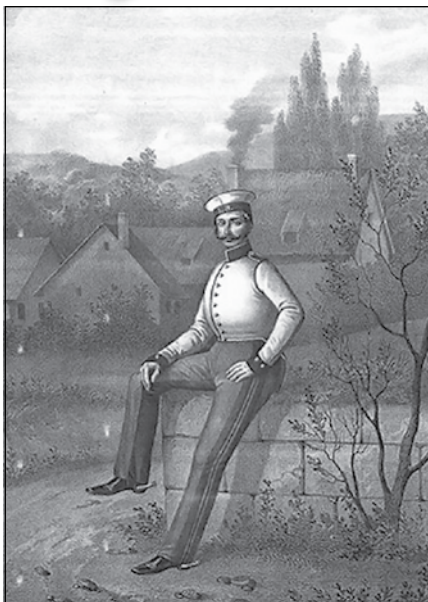
У XVII-XVIII ст. Україна мала адміністративно-полковий устрій. Полк був не тільки військовою, а й адміністративною одиницею. Всього ж існувало 10 полків. Глухів, а точніше, глухівська сотня, входила до складу Ніжинського полку. Вперше Глухівський полк як окремий військовий підрозділ був створений у 1663 р. Він проіснував до 1665 р. Протягом цих двох років його очолювали полковники Кирило Гуляниця та Василь Черкашениця. У 1708 р., після проголошення гетьманом Івана Скоропадського, місто стало резиденцією гетьмана, і, фактично, головним столичним містом

Полковник І.Є. Шевич, командир
Глухівського кірасирського полку. 1800 р.

України. З 1713 р. І.Скоропадський планував створити одинадцятий полк – Глухівський, та його плани залишилися нереалізованими.

Пізніше, у 1776 р. (за іншими даними у 1783 р.), Глухівський компанійський (охочекомонний малоросійський) полк був реорганізований у легкокінний регулярний, а у 1784 р. – карабінерний полк. Упродовж 1787-1791 рр. він брав участь у російсько-турецькій війні, 1794 р. – у придушенні повстання Тадеуша Косцюшка і взятті Варшави.

На базі Глухівського карабінерного полку 1796 р. був сформований кірасирський полк. 26 лютого 1798 р. Глухівському кірасирському полку були жалувані 5 штандартів кірасирського зразка 1797 р. Один штандарт мав біле поле з вензелями Павла I у овалах світло-

Рядовий Глухівського кірасирського полку

коричневого кольору, що знаходились у чотирьох кутах штандарта. Інші чотири штандарти були світло-коричневими, овали з вензелями на них – помаранчевими, шитво та бахрома – срібними.

Литаврицький Глухівського кірасирського полку

З 1799 р. полк став носити назву за ім'ям свого шефа – Глухівський кірасирський генерала від кавалерії Міхельсона І-го полк. Слід відзначити, що дід генерала Івана Івановича Міхельсона, Йоган Міхельсон, був

капітаном шведської армії й загинув у битві під Полтавою у 1709 р.

Наступним шефом глухівських кірасирів у 1800 р. стає генерал-лейтенант фон Бринкен. Командиром полку на той час був полковник Іван Єгорович Шевич.

У 1806 р. глухівчани брали участь у російсько-турецькій війні, а у 1807 р. – у війні з французами в битвах під Островом та Остроленкою.

Найбільш відомою й масштабною операцією, у якій відзначилися глухівські кірасири, був бій біля сіл Дороніно та Шевардіно, який

Офіцери Малоросійського та
Глухівського кірасирських полків

передував знаменитій Бородинській битві – так званий бій за Шевардінський редут¹. Відбулась ця подія 5 вересня (за новим стилем) 1812 р. П'ятикутний редут знаходився на крайньому лівому флангу бородинської позиції 2-ї Західної армії. Оборону в укріпленні тримала 12-та рота підполковника Вінс'єра, на озброєнні якої було 12 гармат. Ще 18 гармат знаходилось правіше від редуту. Позаду редуту знаходились полки 27-ї піхотної дивізії генерал-майора Неверовського й полки 2-ї кірасирської дивізії генерал-майора Дуки. У складі цієї дивізії був і Глухівський кірасирський полк під командуванням полковника С.І.Толбузіна.

Наполеон вирішив оволодіти

Шевардінським редутом і наказав переправити через річку Колочу на правий берег кавалерійські корпуси Монбрена, Нансугі й три піхотні дивізії корпусу маршала Даву. Загалом на штурм Шевардінського редуту було кинуто 40 тис. чоловік (30 тис. піхоти та 10 тис. кавалерії) при підтримці 186 гармат. У результаті жорстокого бою французам близько п'ятої години вечора вдалось захопити Шевардінський редут і почати обхід російських військ, але кірасири Малоросійського та Глухівського полків, кинувшись разом на французькі передові частини, не тільки зім'яли їх, а й змусили втікати, захопивши при цьому кілька гармат. Ось епізод бою, який описав у своєму щоденнику французький офіцер Фоссен: «Раптом на нашому правому крилі з'явився ворожий кірасирський полк, що знаходився в гаю у засаді... Наш полковник дав команду: «Полк, шикуйся в каре!», – та було вже пізно. Коли полковник дав наказ відступити, то кірасири вже накинлись на передній край першого батальйону й... порубали шаблями всіх, кого тільки змогли дістати. Інші батальйони почали безладний відступ... У цій сутичці наш полк втратив близько трьохсот чоловік Убитими, між ними батальйонного командира з ад'ютантом майором та 12 офіцерів. Вся полкова артилерія з людьми та обозом загинула, тільки небагато піхоти врятувалось».

У пам'ять про ці події на честь столітнього ювілею Бородінської битви на місці Шевардінського редуту у 1912 р. був встановлений пам'ятник воїнам 2-ї кірасирської дивізії генерала І.М.Дуки, до складу якої входив Глухівський кірасирський полк.

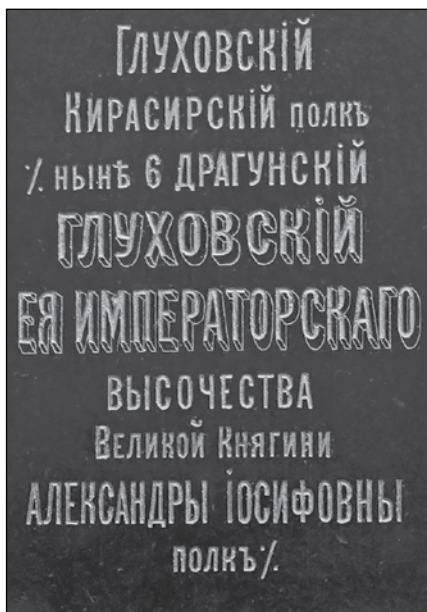
У 1814 р. Глухівський кірасирський полк отримав Георгіївські штандарти зразка 1803 р. (один білий і п'ять зелених) з написом: «За отличие при поражении и изгнании неприятеля изъ пределовъ Россіи 1812 года». 3 квітня 1834 р. 4-му полковому дивізіону був вручений Георгіївський штандарт зеленого кольору з синіми кутами, срібним шитвом та аналогічним написом. 25 червня 1838 р. усім дивізіонам полку були жалувані Олександрівські стрічки² на штандарти.

У 20-х роках ХІХ ст. Глухівський кірасирський полк був направлений до Слобідської України (Харківської губернії), де у 1825 р. склав округ військового поселення Глухівського кірасирського полку. 1830 р. зі зміною шефа полку змінюється і його назва – Глухівський кірасирський Його

Пам'ятник воїнам другої кірасирської дивізії генерала І.М.Дуки на місці Шевардінського редуту на Бородінському полі

Імператорської Високості великого князя Михайла Павловича полк, а з 1849 р. він іменується кірасирський Її Імператорської Високості великої княгині Олександри Йосифівни

Меморіальна дошка з пам'ятника на місці Шевардінського редуту

полк. У 1860 р. 6-му драгунському Новоміргородському полку було наказано з'єднатися з Глухівським кірасирським для утворення 6-го драгунського Глухівського Її Імператорської Високості великої княгині Олександри Йосифівни полку. У 1883 р. полк перейменували на 16-й драгунський. З 1907 р. він знову іменується 6-м драгунським, але до імені шефа полку додається ще й нова присвоєна назва – Глухівський Імператриці Катерини Великої полк. Пізніше, у 1910 р., полку, «...покрывшему бессмертной

славой победные свои знамена и штандарты в значительнейших сражениях царствования Екатерины Великой...», височайшим указом було надано право назавжди іменуватися 6-м драгунським Глухівським Імператриці Катерини Великої, нині Її Імператорської Високості великої княгині Олександри Йосифівни полком, а після її смерті у 1911 р. він був названий 6-м драгунським Глухівським Імператриці Катерини Великої полком.

Героїчно бились глухівські драгуни й на фронтах Першої світової війни. Одним з таких прикладів є бій 22-23 липня 1915 р. на російсько-німецькому фронті. Два ескадрони 6-го драгунського Глухівського полку були спішені для надання підмоги піхотній дивізії, що прикривала відхід 10-го армійського корпусу. Майже дві доби вони стримували наступ великого угруповання ворога, завдяки чому 10-й корпус вийшов з оточення, але з числа драгунів ніхто не повернувся – всі загинули в нерівному бою.

На початку 1918 р. полк демобілізували. Під час громадянської війни окремих частин полку не було створено. Пізніше, при заснуванні музею Російської кінноти у Нью-Йорку, 6-му драгунському Глухівському полку була присвячена частина експозиції.

¹Редут – укріплення зімкнутого вигляду, здебільшого земляне, з валоміровом, призначене для кругової оборони, що найчастіше будувалося у вигляді чотирикутника, інколи п'яти-шестикутника.

²Олександрівська стрічка – стрічка червоного кольору ордену Олександра Невського (звідси назва).

Газета «Соборний майдан» продовжує знайомити читачів зі спогадами глухівчанки Н.С.Зенченко, яка навчалась у Глухівському учительському інституті, реорганізованому у перші роки радянської влади в Інститут Народної Освіти. І хоча його випускниця згодом стала доцентом Ленінградського педінституту ім.Герцена, але назавжди зберегла світлу пам'ять про викладачів, які дали їй путівку у життя. Текст поданий у авторському викладенні.

Продовження.
Початок у № 2-5 (32-35)

Мой институт

Все эти трудности не могли унять наш молодой задор. Но куда его направить? Комсомольская организация в ту пору в институте еще не была создана. Руководство института, соблюдая старые традиции времен еще учительского института, решило прежде всего организовать студенческий хор, для чего был приглашен талантливый чешский музыкант и педагог Ян Яковлевич Ступка. Он возился с хором, не жалея ни сил, ни времени, забывая голод и усталость. Мы тоже были заражены его энтузиазмом и дружно собирались на спектакли по три раза в неделю. Занимались в помещении рядом с чердаком. Иногда после занятий в хоре мы забирались на этот чердак и начинали рыться в кипах старых работ – рисунков, сочинений, конспектов лекций и уроков, написанных когда-то еще давно воспитанниками старого института.

Много сил и времени мы отдавали подготовке литературно-музыкальных вечеров. Такие вечера устраивались либо с благотворительными целями, либо в какие-то памятные даты. Вечера готовились долго и тщательно и проходили на высоком художественном уровне. В городе они всегда собирали многочисленную аудиторию и пользовались неизменным успехом. «Марка» институтского хора была очень высокой, а художественное чтение студентов, прошедших выучку в кружке В.В.Голубева, находилось на уровне почти профессионального мастерства. Из числа тогдашних студентов, участников этих вечеров, некоторые стали впоследствии профессиональными артистами: Катя Мароко и Вася Бизе – артисты театра «Ромэн»; Валя Хоменко, окончившая Киевскую консерваторию, стала певицей, а затем преподавала пение в своем родном институте. Особенно запомнился мне вечер памяти Т.Г.Шевченко, устроенный студентами в помещении института в феврале 1920 г. Как мы были горды сознанием того, что именно мы можем впервые открыто отметить дату великого

Кобзаря! «Шевченківське свято» мы готовили несколько месяцев, вкладывая в него весь свой энтузиазм, всю свою изобретательность. Актовый зал был украшен плакатами с отрывками из шевченковских стихов. Под каждым изречением мы вешали еловые ветки, а над ним – самые роскошные, самые красивые образцы украинских вышиванок, какие нам удалось найти не только дома у себя, но и во всем городе. На сцене установили большой портрет Шевченко, убранный рушниками, колосками, венками и гирляндами цветов. Изготавливая цветы для этих венков и гирлянд, мы соревновались в тонкости и изяществе работы. Мы сами писали и разрисовывали многочисленные программы для этого вечера, чтобы раздать их гостям. Все устроители и участники были в красочных украинских костюмах, у всех девушек – венки на головах. Гостей встречали дежурные распорядители, провожали их в зал, рассаживали, знакомили с плакатами, с убранством зала, вручали программы. После небольшого вступительного слова был грандиозный концерт из двух отделений. Слова поэта, запрещенные до революции, теперь свободно лились и в выразительной декламации, и в песне. Сознание своей ответственности, заботы о том, чтобы вечер прошел как можно лучше, ярче, красочней как-то очень мобилизовало и сплотило всех нас. Каждый глубоко проникся чувством того, что он важный участник одного общего замысла. Все старались быть особенно приветливыми, предупредительными к гостям, друг к другу. Совместное творчество, участие в таком большом, впервые проводимом деле пробуждало у каждого лучшие стороны его души. Вечер запомнился на всю жизнь, и я считаю, что если у меня есть какие-то организаторские способности, то корень их, конечно, там. Но оглядываясь назад, я вижу также, что вся эта интересная и важная внеаудиторная студенческая жизнь, так много давшая нам и в трудовом, и в моральном, и в эстетическом отношении, имела, в общем, одностороннюю, чисто культурническую направленность, а политический оттенок нашей деятельности пробивался еще довольно слабо и стихийно. Конечно в институте царил глубоко демократический дух, определявшийся как составом учащихся, так, в известной мере, и традициями прежнего учительского института, с демократическими, пусть иногда либеральными настроениями наших преподавателей. Поэтому мы покидали стены института с искренним стремлением служить народу. На эту почву позднее в нашем сознании легко

ложились идеи коммунизма, указавшие нам конкретные пути этого служения.

В то время у нас еще не было никаких специально выбранных студенческих организаций, и вся наша культурно-просветительская работа велась под руководством инициативных групп, которые стихийно складывались из числа наиболее энергичных и наиболее заинтересованных в том или ином студентах. Во многих наших затеях принимали участие наравне с нами и наши преподаватели. Они охотно помогали нам готовить наши самостоятельные выступления, выезжали с нами в лес на заготовку дров. Вообще отношения студентов и преподавателей были всегда доброжелательными. Мы, безусловно, уважали наших преподавателей и доверяли им. Чувствуя их постоянное внимание к каждому из нас, мы ценили их умение беречь наше человеческое достоинство, умение находить и развивать у каждого лучшие черты личности. Этому, конечно, способствовало то, что преподаватели могли прекрасно изучить всех нас, тем более, что во всем институте в ту пору не насчитывалось и сотни студентов на всех курсах. Это, между прочим, позволяло педагогическому совету института давать при окончании каждому всестороннюю и меткую характеристику, при составлении которой учитывались не только вся документация, но и все личные суждения членов целого педагогического коллектива. И при распределении на работу принимались во внимание не только аттестат, но и в значительной мере эти детальные характеристики.

Годы нашего пребывания в институте летели быстро. За это время в городе окончательно утвердилась советская власть, постепенно входило в силу советское законодательство. Я, правда, чуть было не стала жертвой чрезмерно прямолинейного проведения в жизнь некоторых его пунктов. Согласно опубликованному положению, в вузы должны были приниматься лица, достигшие восемнадцатилетнего возраста. Молодые и ретивые работники отдела народного образования, пересматривая списки студентов института, на этом основании потребовали исключения из состава учащихся студентки Н.С.Зенченко, которой в ту пору исполнилось только семнадцать. Директору Ягодовскому стоило немалых усилий убедить этих товарищей в том, что указанная студентка не отстает, а учится уже на втором курсе и с программой справляется успешно. Я и не подозревала, что моя судьба висит на волоске, и только когда все благополучно закончилось, Константин

Глухівський педінститут у передвоєнні роки

Павлович в юмористических красках рассказал нам обо всем за чашкой чая у них дома и поддразнивая меня.

С бандитизмом, царившим тогда вокруг Глухова, было покончено не скоро. Весной 1920 года появляться за пределами города было далеко небезопасно. Но по молодости лет мы не осознавали всей опасности, а порой даже бравировали ею. Весеннее солнце, первая зелень очень манили в лес, и мы с подружкой Раей Авраменко в одно из воскресений отправились в Кулешовщину (лес в километрах шестисеми от Глухова). Нарвав там букеты чудесных фиалок, мы возвращались уже в сумерках, и направились прямо на квартиру Константина Павловича, чтобы передать ему свежие дары леса. Дверь нам открыл он сам, сначала удивился, потом обрадовался, вполне разделяя наш порыв. Мы собирались быстро, не заходя в квартиру, исчезнуть, но на наши голоса вышла его жена Мария Маврикиевна, которая пришла в ужас от нашего отчаянного безрассудства, нарисовала нам жуткие картины того, что с нами могло случиться, попали мы в руки бандитов. «Две девочки! Одни в лесу!» Она увела нас на кухню отмывать наши босые ноги, потом усадила в столовой пить чай, а затем потребовала, чтобы Константин Павлович непременно проводил бедных девочек домой (по центральной улице и по асфальтовому тротуару!): «Ведь поздно, уже десять часов вечера!». Мы не протестовали, хотя и были смущены. Провести лишнего полчас в обществе Константина Павловича, с которым всегда так было интересно, – вот радость!

К моменту окончания нами института 1922 г. окрестности уже

были очищены от банд, а потребность в культурных кадрах на селе стала очень острой. Почти весь наш выпуск был поэтому распределен на работу в школы окрестных сел. К этому времени от моего былого скептического отношения к педагогической профессии уже не осталось и следа. Наоборот, я прониклась сознанием очень большой важности своей профессии, сознанием того, что учитель – совсем особый человек, который должен стоять на очень высоком уровне – и интеллектуальном, и моральном, и что ответственность его за судьбу порученных детей чрезвычайно велика. Заканчивая курс, я уже настоящему хотела быть педагогом, при том непременно хорошим. Меня влекла не столько передача знаний, сколько воспитание человека. Как произошла во мне за такой короткий период эта чудесная перемена? Очевидно, это нужно объяснить влиянием того духа глубокой педагогической убежденности и силой того педагогического мастерства, которым была пронизана вся жизнь института, весь стиль работы в нем, где каждый шаг проверялся по компасу нашей будущей педагогической профессии. Это было, конечно, результатом глубоко продуманной К.П. Ягодковским системы подготовки учителя. Сам Константин Павлович находился в постоянном непосредственном общении со студентами – на лекциях, в саду, на переменах. По-видимому, не последнюю роль сыграло и то, что мы, студенты, не были изолированы от детей: в институте помещалась гимназия, позднее школа Ягодковского, работавшая во вторую смену. Наши преподаватели были учителями в этой школе. Мы постоянно наблюдали их

практическую деятельность, учились на их живом примере общения с детьми. Таким образом, педагогическая профессия не была для нас какой-то абстрактной, отдаленной перспективой, а вполне конкретным, повседневным, интересным и близким делом.

Так или иначе, я стала одержима идеей воспитывать человека, и эта идея определила направленность всей моей жизни. Одновременно институт укрепил во мне огромную жажду знаний и глубокое сознание того, что никогда нельзя довольствоваться достигнутым.

Несомненно, Глуховский институт в те первые годы советской власти оправдал свое название – Институт Народного Образования. Он учил детей из народа нести образование народу. Несмотря на все трудности тех лет, уже в своих первых послереволюционных выпусках институт дал крепкие, хорошо подготовленные педагогические кадры, которые с энтузиазмом принялись за работу. Покинув аудитории, мы сразу же оказались в самой гуще строительства новой, невиданной еще в истории советской школы. Здесь обнаружилось, что институт не только научил нас добывать нужные знания, не только дал нам четкую педагогическую направленность и веру в свое дело, но и огромный заряд творческой энергии, смелость дерзания. Вот почему я через всю жизнь пронесла глубокую благодарность своему институту и, в частности, Константину Павловичу Ягодковскому – выдающемуся педагогу, чьи заветы озаряли весь мой педагогический путь и всегда помогали мне найти верное решение в самых сложных ситуациях.

Підготувала до друку Ірина Мошик

Глухів у житті Павла Полуботка

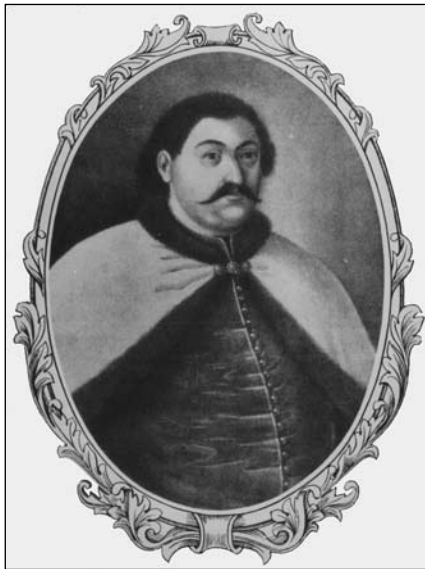
У перебіг подій життя та діяльності Павла Полуботка непересічними сторінками Глухів увійшов ще з 1708 р., коли з наміру вибороти незалежність України від Москви гетьман Іван Мазепа перейшов на бік шведського короля Карла XII. Наказавши скликати у Глухові козацьку раду, російський цар 6 листопада 1708 р. посадив гетьманом Лівобережної України стародубського полковника Івана Скоропадського, хоча значні підстави вибороти першість мав популярний серед козацтва Павло Полуботок. Коли ж 1722 р. Іван Скоропадський помер у Глухові, то до часу вибору нового гетьмана українська старшина наказним гетьманом обрала саме Павла Полуботка (1722-1724).

Діяльність Полуботка була різноплановою. Універсали й укази, що видавалися ним у Глухові, який став його постійною резиденцією, стосувалися різних сторін життя українського народу. Про це свідчить хоча б універсал про заборону російським, польським, литовським і українським купцям скуповувати хліб у Гетьманщині для вивозу за кордон у зв'язку із зростанням цін.

«Усім, кому протевідати належить, а зокрема пану полковникові наказному Стародубовському, усій того полку старшині: панам сотникам, отаманам, війтам і усякого чину міським та сільським людям, які займаються промислами, доводимо цей наш універсал.

Ми дізналися, що багато із закордонних польських та литовських людей, а також великороси та розкольники, приїжджаючи не лише

в міста малоросійські, але й у села, як і деякі з обивателів малоросійських, скуповують усяке збіжжя, передовсім жито, підвищуючи щоразу ціни і вивозячи це за кордон. Наші ж обивателі наповнюють ями та інші сховища тим хлібом заради подальшого підвищення цін і дорожнечі. Незаможні та убогі люди не можуть для прожиття свого

Павло Полуботок

того хліба докупитись. Тому ми на спільній нашій раді постановили: такому не порядку завчасно запобігти, аби через скупівлю надлишків хліба і вивезення його з Малої Росії за кордон не зчинилась дорожнеча, а звідси через крайню нестачу хліба не прийшла б на людей голоднеча. Відтак, відправивши в інші полки гетьманського підпорядкування про те укази, направляємо і в полк Стародубовський цей наш універсал,

яким пропонуємо і наказуємо, аби пан полковник наказний Стародубовський, розіславши копії з нього у всі сотні полку тамошнього по містах і селах, суворо попередив, що не лише приїжджим з-за кордону людям і розкольникам, але й нашим великоросійським та малоросійським обивателям скуповувати надлишки хліба не дозволено, щоб продажем за підвищеними цінами ніхто для приватних прибутків не нажився, а чернь і простолюдини у прожитті своєму і особливо у постачанні армійських військ нестатків не мали. Якщо ж хто після публікації цього універсалу, знаючи про наказ, у ньому висловлений, наважиться підняти ціни на збіжжя для відправлення за кордон, або на приватні сховища продавати чи купувати для подальшої дорожнечі і заробітків, таких дозволяємо заарештовувати, саджати до в'язниці і хліб увесь забирати і тримати до указу нашого. Також хто до цього універсалу скупив і тримає у сховищах велику кількість збіжжя заради майбутньої дорожнечі і заробітків, те зерно велімо старшинам облікувати, а облікувавши, скільки його і у кого саме, дати нам знати. Збіжжя те до отримання від нас указу тримати під арештом у цілості.

Даний у Глухові з Генеральної канцелярії при військовій печатці місяця жовтня 1722 року».

Полуботок навечно увійшов в історію як речник національно-державної ідеї, полум'яний і стійкий борець за права і вольності українського народу.

Власна інформація

Газета «Соборний майдан»

Засновник — Національний заповідник «Глухів»

Свідоцтво про реєстрацію № СМ 390 від 06.02.2004 р.

Адреса редакції: м. Глухів Сумської обл., вул. Шевченка, 30, тел. 2-35-57, e-mail: dikz@ukr.net

Номер підготовлено до друку у науково-дослідному відділі заповідника

Верстка Віктора ІСАЄВА

Газета надрукована у АТ «Шосткинська міська друкарня»

м. Шостка, вул. К. Маркса, 69

Підписано до друку 23.12.2009 р.

Тираж — 500 примірників. Замовлення № 1504

Редакція газети «Соборний майдан» запрошує до творчого співробітництва науковців, краєзнавців, любителів старовини

Редакційна колегія

Світлана ЖУКОВА

Юрій КОВАЛЕНКО

Ірина МОШИК

Віктор ЗАЙКА

Валерій БЕЛАШОВ

РОЗПОВСЮДЖУЄТЬСЯ БЕЗКОШТОВНО